

**Întâlnirea președinților secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ale
curților de apel
Curtea de Apel Craiova, 29-30 iunie 2017**

PUNCTAJ DE DISCUȚII

Cuprins

- I. Contractul individual de muncă**
  - Proba incapacității temporare de muncă
- II. Salarizare și la alte drepturi bănești**
  - Aplicarea în timp a unor acte normative privind salarizarea și alte drepturi bănești, în sectorul bugetar
- III. Pensii**
  - Transformarea pensiei anticipate, a pensiei anticipate parțiale sau a pensiei de invaliditate în pensie pentru limită de vârstă
  - Perioade asimilate stagiului de cotizare
  - Proba practicii în producție - ucenici
  - Eliberarea de adeverințe venituri în vederea calculării pensiei
  - Solicitarea recunoașterii retroactive a încadrării locurilor de muncă în condiții deosebite sau speciale
- IV. Conflicte de competență**
  - Contestății formulate de membrii uniunilor de creatori
  - Acțiuni formulate de militari în rezervă
- V. Căi de atac**
  - Acțiuni formulate de salariați din sistemul de învățământ, întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 71/2015, în contradictoriu cu unitatea de învățământ (pentru modificarea statelor de personal cu referire la cuantumul drepturilor salariale ale reclamantilor), cu Inspectoratul Școlar Județean (pentru avizarea statelor de personal modificate) și cu consiliul local al unității administrativ-teritoriale (pentru plata drepturilor salariale astfel stabilite).
- VI. Probleme reportate de la întâlnirile anterioare**

La întâlnire au participat președinți ai secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ale curților de apel, precum și judecători din cadrul aceluiași secții, reprezentând 10 curți de apel.

Dezbaterile au fost moderate de doamna prof. univ. dr. Raluca DIMITRIU, formator al Institutului Național al Magistraturii la disciplina Dreptul muncii.

Din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a participat doamna procuror Luminița NICOLESCU, din cadrul Secției judiciare civile - Biroul de recursuri civile în interesul legii.

Lucrările au fost deschise de doamna judecător Adina PONEA, Președintele Curții de Apel Craiova.

În deschiderea lucrărilor doamna prof. univ.dr. Raluca DIMITRIU a subliniat faptul că această perioadă este marcată de importante modificări ale legislației muncii nu doar la nivel național, ci și la nivelul Uniunii Europene (publicarea Pilonului european al drepturilor sociale, modificarea în consecință a o serie de directive, printre care Directiva privind la informarea lucrătorilor din anul 1991). De asemenea, a evidențiat importanța întâlnirilor de unificare a practicii organizate în această materie, în proiectul de modificare a Codului muncii fiind preluate decizii pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unor recursuri în interesul legii promovate în urma unor întâlniri similare.

I. Contractul individual de muncă

1. Titlul problemei de drept: Proba incapacității temporare de muncă. Mijlocul probator pentru justificarea absențelor determinate de boală îl constituie exclusiv certificatul medical sau și adeverința medicală? (CA Iași)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 11 alin. (10) din O.U.G. nr. 158/2005; art. 50 alin. (1) lit. b) C. muncii

Cuvinte cheie: incapacitate temporară de muncă, certificat medical, adeverință medicală

• *Într-o primă opinie* s-a reținut că certificatul medical este singurul înscris care poate proba lipsa justificată de la serviciu. Adeverința medicală nu poate valora act justificativ legal. Astfel, s-a reținut că "incapacitatea temporară de muncă este în sens legal o cauză de suspendare de drept a raporturilor de muncă, potrivit art. 50 alin. (1) lit. b) din Codul muncii, iar dovada acesteia se realizează numai în condițiile O.U.G. nr.158/2005, cu modificări și completări ulterioare. Din acest punct de vedere, este indiferentă situația drepturilor patrimoniale ale salariatului, interesând exclusiv situația juridică a raportului de muncă concret. Potrivit art. 11 din O.U.G. nr. 158/2005 cu modificările ulterioare, asigurații beneficiază de concedii și de indemnizații, în baza certificatului medical eliberat de medicul curant, conform reglementărilor în vigoare. În consecință, starea de boală cu consecințe asupra capacității de muncă este supusă regulilor probatorii speciale înscrise în prevederile citate. În condițiile în care salariatul nu face dovada legală a incapacității temporare de muncă, raportul de muncă nu se suspendă, iar absența de la locul de muncă nu poate dobândi caracter justificat prin prezentarea unei simple adeverințe medicale. Interpretarea contrară înlătură caracterul restrictiv al probei admise în materia incapacității de muncă și obligă pe angajator la valorificarea unui înscris lipsit de suport juridic.

• *Într-o altă opinie* s-a reținut că adeverința medicală este un mijloc probator suficient pentru a justifica absența de la serviciu. Angajatorul nu poate cenzura conținutul certificatelor sau adeverințelor medicale, astfel încât conținutul lor îi este opozabil și este obligat să țină cont de acestea, în lipsa unei probe contrare.

Opinia formatorului INM

Se observă că art. 60 alin. (1) lit. a) din Codul muncii interzice concedierea salariaților pe durata incapacității temporare de muncă, stabilită prin certificat medical conform legii. Tot astfel, art. 50 lit. b) prevede că contractul individual de muncă se suspendă de drept în cazul concediului pentru incapacitate de muncă (și nu, în mod direct, în cazul incapacității temporare de muncă). Or, concediul pentru incapacitate temporară de

muncă se acordă în condițiile statornicite prin art. 11 alin. (10) din O.U.G. nr. 158/2005, care prevede că asigurării beneficiază de concedii și de indemnizații, în baza certificatului medical eliberat de medicul curant, conform reglementărilor în vigoare.

Cu toate acestea, apreciem că absențele pentru care se prezintă doar o adeverință medicală, iar nu un certificat medical, în înțelesul O.U.G. nr. 158/2005, constituie absențe motivate. Se observă faptul că există o serie de ipoteze în care medicul nu poate elibera certificat medical, cum ar fi cazul salariatului bolnav, dar care nu îndeplinește stagiul de cotizare pentru a beneficia de concediu medical. În această situație, medicul nu poate elibera certificat medical, dar poate să constate boala salariatul și necesitatea de repaus.

În astfel de ipoteze, salariatul nu este îndrituit la indemnizație, dar va beneficia totuși de motivarea absențelor. Aceasta face imposibilă sancționarea disciplinară a salariatului.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

➤ Incapacitatea temporară de muncă ce poate atrage suspendarea de drept a contractului de muncă în sensul dispozițiilor art. 50 alin. (1) lit. b) C. muncii poate fi probată numai cu certificat medical.

➤ În măsura în care se dovedește imposibilitatea de eliberare a unui certificat medical (de ex. pentru lipsa stagiului de cotizare) – probă care incumbă angajatului – adeverința medicală poate fi avută în vedere ca mijloc de probă.

➤ Caracterul justificat al absențelor de la locul de muncă determinate de orice alte motive (evenimente naturale, inclusiv motive medicale) poate fi dovedit cu orice mijloc de probă, inclusiv adeverință medicală, al cărei conținut urmează a fi apreciat în concret, de la caz la caz. În acest caz însă, nu se justifică acordarea drepturilor salariale și contractul de muncă nu se consideră suspendat.

➤ Adiacent temei dezbătute a fost pusă în discuție forța probantă a adeverinței care atestă imposibilitatea de prezentare a avocatului care asistă salariatul în procedura de cercetare disciplinară.

- În majoritate, participanții la întâlnire au apreciat că, pentru a da eficiență dreptului salariatului la apărare consacrat de lege în procedura disciplinară angajatorul trebuie să aibă în vedere adeverința medicală depusă, astfel încât cursul cercetării disciplinare nu poate fi continuat în absența avocatului. În acest caz, este recomandabil ca angajatorul să fixeze un nou termen la care salariatul să se prezinte împreună cu apărătorul. Aprecierea de către instanță, în etapa cercetării judecătorești, a modului în care a fost respectat, respectiv exercitat dreptul la apărare al salariatului, urmează a se realiza în concret, de la caz la caz.

- A fost exprimată și opinia că, în acest caz, angajatorul poate începe/continua cercetarea disciplinară, având în vedere că în cadrul acestei proceduri salariatul invocă apărării proprii, pe care le poate dezvolta cu ocazia procedurii în fața instanței de judecată. Potrivit acestei opinii, regulile procedurale din faza judiciară nu sunt aplicabile raportului dintre avocat și salariat în faza cercetării disciplinare.

➤ În cadrul dezbaterilor a fost evocată și ipoteza în care salariatul este convocat pentru cercetare disciplinară în aceeași zi și modalitatea în care urmează a se aprecia, în acest context, posibilitatea salariatului de a-și pregăti apărarea. În majoritate, participanții la întâlnire au apreciat că la stabilirea datei pentru care salariatul este convocat angajatorul ar trebui să țină seama de necesitatea de a-i acorda acestuia un termen rezonabil pentru pregătirea apărării, caracterul rezonabil urmând a fi apreciat în concret, de la caz la caz (de ex. în funcție de gravitatea faptei cercetate). În ipoteza în care însă salariatul nu a solicitat asigurarea unui termen pentru a-și pregăti apărarea, convocarea salariatului pentru aceeași zi nu încalcă dreptul acestuia la apărare, angajatorul nefiind obligat să pună în vedere salariatului posibilitatea de a fi apărat pe parcursul procedurii disciplinare.

În finalul dezbaterii, participanții au agreeat, cu majoritate, soluția expusă în opinia formatorului INM, în sensul că adeverința medicală nu poate fi exclusă ca mijloc probatoriu în aprecierea caracterului motivat al absențelor. Aceasta nu constituie însă un mijloc probatoriu suficient, ci urmează a fi completată cu alte mijloace de probă (de ex. documente din care să rezulte imposibilitatea obținerii certificatului medical).

În ipoteza în discuție contractul de muncă nu este suspendat, dar salariatul nu va beneficia de plata drepturilor salariale, însă, în măsura în care face dovada caracterului motivat al absențelor, nu va putea fi sancționat disciplinar pentru acest motiv.

II. Salarizare și alte drepturi bănești

1. Titlul problemei de drept: **Aplicarea în timp a unor acte normative privind salarizarea și alte drepturi bănești, în sectorul bugetar. Acordarea, la trecerea în rezervă a militarilor, a ajutorului stabilit în raport cu solda funcției de bază, conform dispozițiilor art. 20 din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 (CA Suceava)**

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 20 din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010

Cuvinte cheie: ajutor militari, aplicarea legii în timp

• *Într-o primă opinie*, făcând aplicarea aceluiași raționament care a fost urmat de Înalta Curte de Casație și Justiție - completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, atunci când a pronunțat decizia nr. 16 din 8.06.2015, se apreciază că O.U.G. nr. 84/2012 a suspendat aplicarea dispozițiilor art. 20 din Anexa VII la Legea cadru nr. 284/2010 numai pe parcursul anului 2013, fiind vorba despre o suspendare temporară existentă numai în intervalul temporal reglementat de acest act normativ, cei care au ieșit la pensie în cursul anului 2013 (situația reclamantului) putând să își valorifice dreptul la plata ajutoarelor la pensie începând cu data de 1.01.2014.

• *Într-o a doua opinie* se apreciază că acordarea ajutoarelor prevăzute de art. 20 din Anexa VII la Legea nr. 284/2010 a fost suspendată prin prevederi legale succesive, speciale și derogatorii (art. 13 alin. 1 din Legea nr. 285/2010, art. 9 din O.U.G. nr. 80/2010, art. 2 din O.U.G. nr. 84/2012, art. 10 alin. 1 din O.U.G. nr. 103/2013, art. 9 alin. 1 din O.U.G. nr. 83/2014), art. 11 din O.U.G. nr. 57/2015) începând cu anul 2011 și până în anul 2016 inclusiv, astfel că acțiunile promovate în această perioadă sunt premature formulate, dreptul nefiind actual.

Prin urmare, atâta timp cât legea prevede că anumite drepturi nu se acordă într-o anumită perioadă, chiar dacă existența dreptului nu este afectată, instanțele judecătorești nu pot dispune plata acestora cu nerespectarea prevederilor legale, rolul lor fiind acela de a realiza justiția, adică de a soluționa, aplicând legea, litigiile dintre subiectele de drept cu privire la existența, întinderea și exercitarea drepturilor lor subiective.

Opinia formatorului INM

Premisele celor opinii redată (în rezumat) mai sus sunt aceleași, neexistând controversă cu privire la două aspecte:

- Drepturile acordate cu prilejul ieșirii la pensie, retragerii, încetării raporturilor de serviciu ori trecerii în rezervă reprezintă beneficii acordate anumitor categorii socio-profesionale în virtutea statutului special al acestora și nu fac parte din categoria drepturilor fundamentale, astfel că legiuitorul este în drept să dispună cu privire la conținutul, limitele și condițiile de acordare a acestora, precum și să dispună diminuarea ori chiar încetarea acordării lor (după cum s-a pronunțat Curtea Constituțională în mod repetat);

- Revenirea legiuitorului, prin acte normative succesive, asupra neacordării unor drepturi bănești, pentru intervale determinate de timp, conduce la concluzia că existența dreptului nu a încetat, ci doar exercițiul său a fost suspendat (după cum a statuat și Înalta Curte de Casație și Justiție în Decizia nr. 16/2016).

Problema care se ridică vizează modalitatea de aplicare în timp a actelor normative care au prevăzut, succesiv, suspendarea acestor drepturi. Apreciem îndreptățită opinia formulată cu majoritate de voturi în cadrul Secției I civilă a C.A. Suceava, în sensul că, de vreme ce exercițiul dreptului la acordarea ajutoarelor bănești avute în vedere a fost suspendat prin prevederi legale succesive, speciale și derogatorii începând cu anul 2011 și până în anul 2016 inclusiv, acțiunile promovate în această perioadă sunt premature formulate, dreptul nefiind actual.

Într-adevăr, în speță se ridicase întrebarea dacă un drept născut în 2013, an în care era aplicabil un act normativ prevăzând suspendarea exercițiului său, se va putea exercita în 2014, după intrarea în vigoare a unui nou act normativ de suspendare (aplicabil drepturilor născute sub imperiul său). Dreptul însuși există, dar exercitarea lui este amânată – iar întrebarea este până când: până la ieșirea din vigoare a actului normativ care a suspendat acest exercițiu sau până la finele tuturor actelor normative care, succesiv, prevăd suspendarea exercițiului dreptului bănesc respectiv?

Apreciem că acest drept nu poate fi valorificat atâta timp cât este în vigoare un act normativ care suspendă exercițiul său. În acest sens poate fi interpretată și decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2015, în considerentele căreia s-a arătat că legiuitorul a dispus, prin acte normative succesive cu caracter temporar, măsura neaplicării dispozițiilor legale privind ajutoarele/indemnizațiile în toată perioada din 2011-2015.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

➤ Problema de drept a suscitată practică neunitară și ca urmare a inconsecvenței terminologice a reglementărilor legale care au urmat deciziei ÎCCJ nr. 16/2015, unele din aceste acte normative prevăzând *neacordarea drepturilor în discuție* iar altele că dispozițiile legale care prevedeau drepturile în discuție *nu se aplică*, o eventuală interpretare în sensul suspendării exercițiului dreptului fiind susținută doar de cea din urmă sintagmă.

➤ În practica judiciară acțiunile privind acordarea acestor ajutoare au fost respinse ca premature.

În unanimitate, participanții au apreciat, în acord cu opinia formatorului INM, că acțiunile privind acordarea drepturilor în discuție sunt premature, acestea neputând fi valorificate cât este în vigoare un act normativ care le suspendă exercițiul. În același sens poate fi interpretată și decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2015, în considerentele căreia s-a arătat că legiuitorul a dispus, prin acte normative succesive cu caracter temporar, măsura neaplicării dispozițiilor legale privind ajutoarele/indemnizațiile în toată perioada din 2011- 2015.

III. Pensii

1. Titlul problemei de drept: Transformarea pensiei anticipate, a pensiei anticipate parțiale sau a pensiei de invaliditate în pensie pentru limită de vârstă. Transformarea pensiei anticipate, a pensiei anticipate parțiale sau a pensiei de invaliditate în pensie pentru limită de vârstă echivalează cu deschiderea inițială a dreptului de pensie, cu consecința aplicării dispozițiilor art. 170 din Legea nr. 263/2010, astfel cum acestea au fost ulterior modificate prin O.U.G. nr. 1/2013? (CA Oradea)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 170 din Legea nr. 263/2010

Cuvinte cheie: pensie, indice de corecție

• *Într-o primă opinie*, s-a apreciat că art. 170 alin. (3) din Legea nr. 263/2010, potrivit căruia „indicele de corecție se aplică o singură dată, la înscrierea inițială la pensie”, se interpretează în sensul că o persoană care a beneficiat de aplicarea acestui indice la înscrierea inițială la pensie nu-l poate cumula cu un nou indice de corecție la un moment ulterior, chiar dacă i se acordă o nouă categorie de pensie. În cazul unei pensii anticipate parțiale stabilite în baza Legii nr. 263/2010, indicele de corecție aplicat inițial nu se pierde la momentul transformării ei în pensie pentru limită de vârstă, astfel încât acest indice se acordă la înscrierea inițială la pensie sub imperiul Legii nr. 263/2010 tuturor persoanelor ale căror drepturi de pensie s-au deschis în baza ei, indiferent dacă au beneficiat în trecut de alte tipuri de pensii în baza legislației anterioare, precum și, în cazul în care acest indice a fost aplicat începând de la 1.01.2013, fără a se pierde ulterior ca urmare a acordării unei alte categorii de pensii.

• *Într-o altă opinie*, s-a apreciat că transformarea pensiei de invaliditate sau a pensiei anticipate parțiale în pensie pentru limită de vârstă nu echivalează cu deschiderea inițială a dreptului de pensie pentru a fi aplicabile dispozițiile art. 170 din Legea nr. 263/2010, astfel cum acestea au fost ulterior modificate. Prin

urmă, s-a reținut că drepturile de pensie ale asiguratului s-au deschis la data înscrierii inițiale la pensia anticipată parțială, respectiv, de invaliditate.

Opinia formatorului INM

Evoluția reglementărilor legale cu privire la dispozițiile art. 170 din Legea nr. 263/2010 este următoarea:

Data		Prevedere	Act normativ
1.01.2011	intră în vigoare Legea nr. 263/2010		
1.01.2012	(inițial) intră în vigoare art. 170		art. 193 alin. 2 din Legea nr. 263/2010
1.01.2013	(după prelungire) intră în vigoare art. 170	la punctajul mediu anual se aplică un indice de corecție (1) ¹	art. II art. 16 din OUG nr. 80/2010
23.01.2013	intră în vigoare art. III alin. 2 și 3 din OUG nr. 1/2013	nou mod de calcul al indicelui de corecție (2) ² – inclusiv pentru drepturile deschise anterior intrării în vigoare a OUG 1/2013 ³	
7.11.2013	se declară neconstituționalitatea art. III alin. 2 și 3 din OUG nr. 1/2013	Indicele de corecție (1) se aplică pentru perioada 1.01.2013 - 22.01.2013 Indicele de corecție (2) se aplică pentru perioada de după 23.01.2013 Ca efect al legii, casele de pensii ar fi trebuit ca, începând cu data de 1.01.2013, să procedeze la aplicarea indicelui de corecție reglementat de art. 170.	Decizia Curții Constituționale nr. 437/2013
23.12.2013	se abrogă art. III alin. 2 și 3 din OUG nr. 1/2013; art. IV indică modul de aplicare a indicilor de corecție ⁴	Indicele de corecție (2) se aplică în perioada 1.01.2013 - 22.01.2013 Drepturile de pensie, rezultate în urma aplicării indicilor de corecție, se cuvin începând cu data de 7.11. 2013. Casa de pensii: în perioada 1.01.2013-6.11.2013 s-a aplicat indicele de corecție (2): 1,06	OUG nr. 113/2013
25.09.2014	se declară neconstituționalitatea art. IV din OUG 113/2013	Indicele de corecție (2) trebuia aplicat și pentru perioada 1.01.2013-22.01. 2013	Decizia Curții Constituționale nr. 463/2014

Problema privește modul de interpretare a dispozițiilor art. 170 alin. (3) din Legea nr. 263/2010, potrivit căroră "Indicele de corecție se aplică o singură dată, la înscrierea inițială la pensie". Mai concret, se ridică întrebarea dacă prin înscriere inițială se are în vedere prima înscriere, indiferent de categoria de pensie avută

¹ calculat ca raport între 43,3% din câștigul salarial mediu brut realizat pe anul precedent și valoarea unui punct de pensie

² ca raport între 43,3% din câștigul salarial mediu brut realizat și valoarea unui punct de pensie în vigoare la data înscrierii la pensie, actualizată cu rata medie anuală a inflației pe anul 2011. În anul 2013, indicele de corecție care se aplică punctajului mediu anual determinat conform prevederilor art. 95 din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, este 1,06.

³ ținând cont de faptul că indicatorii în raport cu care se majorează anual valoarea punctului de pensie și se calculează indicele de corecție, realizați pe anul precedent, nu sunt cunoscuți la începutul anului calendaristic

⁴ pentru persoanele ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2011-22 ianuarie 2013 inclusiv, indicele de corecție care se aplică punctajelor medii anuale este următorul: 1,12 în situația persoanelor ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2011-31 decembrie 2011 inclusiv; 1,17 în situația persoanelor ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2012-31 decembrie 2012 inclusiv; 1,17 în situația persoanelor ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2013-22 ianuarie 2013 inclusiv. Acesta constituie rezultatul aplicării formulei de calcul prevăzute de textul din Legea nr. 263/2010, pentru ipoteza persoanelor ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2011-22 ianuarie 2013 inclusiv, cu luarea în calcul, în mod corespunzător, a câștigului salarial mediu brut realizat în anul precedent celui în care s-a deschis dreptul la pensie.

în vedere. Dacă o persoană a fost înscrisă la o anumită pensie, anterior intrării în vigoare a dispozițiilor art. 170 din Legea nr. 263/2010, va mai beneficia ea de indicele de corecție la înscrierea într-o altă categorie de pensie, de această dată sub imperiul Legii nr. 263/2010?

Pensia anticipată parțială, pensia anticipată, pensia de invaliditate, pensia de urmaș – constituie categorii de pensii diferite de pensia pentru limită de vârstă. Dar în măsura în care, după ce anterior intrării în vigoare a art. 170 din Legea nr. 263/2010 asiguratul a beneficiat de pensia de invaliditate sau de pensia anticipată parțială, iar ulterior – după intrarea în vigoare a prevederilor privind indicele de corecție - se pune problema transformării acesteia în pensie pentru limită de vârstă, apreciem că nu avem de a face cu o nouă înscriere la pensie.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 64 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, la data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia anticipată se transformă în pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de suspendare a plății pensiei anticipate. Tot astfel se realizează transformarea pensiei anticipate parțiale, în condițiile art. 67 alin. (1). Persoana este deja înscrisă la pensie, operațiunea de transformare, care se realizează din oficiu, neatrăgând aplicabilitatea dispozițiilor privind indicele de corecție.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

Participanții la întâlnire au agreeat, cu majoritate, soluția expusă în opinia formatorului INM, în sensul că operațiunea de transformare a pensiei anticipate – indiferent dacă aceasta a fost stabilită în temeiul Legii nr. 19/2000 sau Legii nr. 263/2010 – în pensie pentru limită de vârstă (potrivit Legii nr. 263/2010) nu echivalează cu o nouă înscriere la pensie, astfel încât dispozițiile privind indicele de corecție ale art. 170 din Legea nr. 263/2010 nu sunt aplicabile la momentul transformării în pensie pentru limită de vârstă.

A fost exprimată și opinia în sensul necesității reținerii unui regim special cât privește pensia pentru invaliditate, având în vedere specificul acesteia (mod diferit de calcul al punctajului, emiterea unei decizii pentru limită de vârstă, caracterul temporar al invalidității etc.).

Notă

Prin decizia nr. 71 din 16 octombrie 2017, pronunțată în dosarul nr.1336/1/2017, Înalta Curte de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 170 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, indicele de corecție se aplică persoanelor al căror drept inițial la pensie s-a născut ulterior intrării în vigoare a legii.

2. Titlul problemei de drept: Perioade asimilate stagiului de cotizare. Modul de interpretare a dispozițiilor art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice și a prevederilor art. 3 lit. e) pct. 3 din Legea nr. 223/2015, în sensul de a se stabili dacă perioada în care asiguratul a fost elev al unui ciclu profesional în cadrul Școlii Militare de Muzică, absolvită după gimnaziu, se asimilează stagiului de cotizare în sistemul public de pensii, respectiv dacă constituie vechime în serviciu pentru o persoană din sistemul de apărare națională (CA Oradea)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010; art. 3 lit. e) pct. 3 din Legea nr. 223/2015

Cuvinte cheie: perioadă asimilată stagiului de cotizare

• *Într-o primă opinie*, s-a apreciat că legiuitorul a înțeles să asimileze stagiului de cotizare și perioada necontributivă în care asiguratul a fost elev al unei școli militare, însă nu și perioada în care acesta a fost elev al liceului militar, excepție enunțată în mod neechivoc în teza finală a articolului de lege. S-a reținut că intenția legiuitorului a fost aceea de a include în categoria perioadelor asimilate acea perioadă în care asiguratul a urmat o școală militară de nivel superior studiilor liceale, aspect ce rezultă neechivoc și din interpretarea *per a contrario* a prevederilor art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010⁵.

În consecință, legiuitorul a dorit să excludă din perioada asimilată orice formă de studiu de nivel liceal, adică atât liceul militar, cât și învățământul profesional care se desfășoară, ca și liceul, după absolvirea gimnaziului, reprezentând, la fel ca și liceul, o formă de învățământ intermediară între învățământul gimnazial și învățământul superior. Rezultă și din vârsta pe care o avea reclamantul la data urmării acestor cursuri că ele erau similare învățământului liceal pe care legiuitorul le-a exclus în mod expres din perioada asimilată.

În același sens, alin. (2) al art. 49 prevede în mod expres posibilitatea valorificării unei singure perioade de studii la alegere, în cazul în care asiguratul a absolvit mai multe instituții de învățământ superior, neexistând nicio trimitere la eventualitatea valorificării studiilor liceale de orice fel, acesta fiind un argument în plus în sensul că s-a dorit asimilarea stagiului de cotizare în sistemul public de pensii doar a perioadei în care asiguratul a urmat o școală de învățământ superior.

• *Într-o altă opinie*, s-a reținut că perioada în care asiguratul a fost cursant al Școlii Militare de Muzică, cu ciclul profesional de 3 ani, se încadrează implicit în prevederea legală instituită de art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010, întrucât legiuitorul a exclus doar perioada în care s-au frecventat cursurile liceale militare.

Opinia formatorului INM

Dat fiind faptul că liceul militar este exclus expres din enumerarea perioadelor necontributive asimilate stagiului de cotizare, decurge că măsura în care perioada în care asiguratul a fost elev al unui ciclu profesional în cadrul Școlii Militare de Muzică poate fi sau nu asimilată depinde de modul de organizare și desfășurare a cursurilor acestei școli, și nu de denumirea purtată de aceasta (școală sau liceu). Dacă școala de muzică, în pofida denumirii, are organizarea unor studii liceale, perioada în care asiguratul a urmat cursurile acesteia nu ar trebui să fie asimilată stagiului de cotizare.

Cum cursurile școlii de muzică puteau fi urmate după absolvirea studiilor gimnaziale, școala având exact statutul unui liceu, perioada de studii la școala militară de muzică nu ar trebui asimilată stagiului de cotizare în sistemul public de pensii, fiind de fapt o școală militară echivalentă liceului militar.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

Au fost evocate soluții din practica judiciară atât în sensul neasimilării ciclului profesional în cadrul Școlii Militare de Muzică cu studiile liceale / liceul militar – argumentul invocat în sprijinul soluției fiind acela că, deși în conținutul art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010 legiuitorul utilizează ambele sintagme: școală militară și liceu militar legiuitorul exceptează expres de la asimilarea stagiului de cotizare doar perioada în care asiguratul a urmat cursurile liceului militar, cât și în sens contrar.

Având în vedere sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, participanții au apreciat că nu se impune adoptarea unei concluzii cu privire la problema pusă în discuție.

Notă

Prin decizia nr. 74 din 16 octombrie 2017, pronunțată în dosarul nr. 1365/1/2017, Înalta Curte de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările

⁵ Potrivit art. 49 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, „(1) în sistemul public de pensii se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite în continuare perioade asimilate, în care asiguratul: (...) g) a fost elev al unei școli militare/școli de agenți de poliție sau student al unei instituții de învățământ din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională pentru formarea cadrelor militare, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, cu excepția liceului militar”.

și completările ulterioare și a prevederilor art. 3 lit. e) pct. 3 din Legea nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat, cu modificările și completările ulterioare, perioada în care asiguratul a fost elev al unui ciclu profesional absolvit după gimnaziu, în cadrul Școlii Militare de Muzică, astfel cum era reglementată prin Decretul nr. 198/1953 privind reorganizarea Școlii Militare de Muzică, nu se asimilează stagiului de cotizare în sistemul public de pensii, respectiv nu constituie vechime în serviciu pentru o persoană din sistemul de apărare națională.

3. Titlul problemei de drept: Proba practicii în producție – ucenici. Dovada vechimii în muncă și a stagiului de cotizare realizate de ucenic în perioada 1 ianuarie 1954 - 1 aprilie 2001, ca urmare a apariției Deciziei nr. 18/2015 a ÎCCJ – Completul competent să soluționeze recursul în interesul legii. Proba practicii în producție cu adeverința eliberată de unitatea de învățământ, care nu este însoțită de documente verificabile (CA Târgu Mureș)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: Decizia ÎCCJ nr. 18/2015

Cuvinte cheie: probă practică în producție, ucenic

Persoanele care solicită să li se recunoască această perioadă ca stagiul de cotizare și vechime în muncă, în intervalul 1 ianuarie 1954 - 1 aprilie 2001, formulează fie cereri de recalculare a pensiei (adresate casei teritoriale de pensii, respinse și aduse apoi în fața instanței de judecată), fie cereri de reconstituire a vechimii în muncă (pentru ca hotărârile astfel obținute să fie prezentate casei teritoriale de pensii în vederea recalculării drepturilor de pensie acordate). Se utilizează ca mijloace de probă adeverințe emise de unitatea de învățământ în cadrul căreia s-a făcut ucenicia (ori de către entitatea deținătoare a arhivei acelei unități de învățământ). Unele astfel de adeverințe menționează exclusiv împrejurarea că persoana în cauză a urmat într-un anumit interval de timp cursurile școlii de ucenici ori ale școlii profesionale și că, în perioada școlarizării sale, ucenicul a efectuat practică în producție întrucât ea se desfășura pe tot parcursul fiecărui an școlar și elevii ucenici contribuiau la realizarea planului de producție al întreprinderii, fără a se indica și perioada concretă în care ea a fost realizată, ori se mai arată că ucenicul a beneficiat de drepturi salariale în calitate de elev ucenic, dar fără a se preciza care au fost aceste drepturi salariale și în ce interval de timp au fost încasate. Aceste adeverințe nu sunt însoțite de state de plată ori sunt însoțite de câteva astfel de acte, numai pentru perioade limitate (câteva luni), semnificativ mai reduse decât întreaga durată de școlarizare a ucenicului.

Problema ridicată vizează valoarea probatorie a acestor adeverințe și măsura în care ele sunt suficiente pentru a dovedi desfășurarea practicii în producție de către ucenici, în scopul stabilirii drepturilor la pensie.

• *Într-o primă opinie*, s-a apreciat, în esență, că indiferent dacă există sau nu state de plată ori alte dovezi care să însoțească adeverința emisă de unitatea de învățământ, perioada școlarizării ucenicului, situată în intervalul 1 ianuarie 1954 - 1 aprilie 2001, trebuie recunoscută în întregime ca vechime în muncă și stagiul de cotizare (deci adeverința trebuia valorificată integral în procedura de recalculare a pensiei ori în cea de reconstituire a vechimii), întrucât din susținerile unității de învățământ rezultă că perioada de practică în producție se desfășura pe tot parcursul fiecărui an școlar, elevii ucenici contribuind la realizarea planului de producție al întreprinderii și primind salariu ca muncitorii de categoria I, II respectiv III, în funcție de anul de studiu.

• *Într-o a doua opinie*, s-a apreciat în sens contrar, că poate fi recunoscută ca practică în producție și implicit, ca vechime în muncă și stagiul de cotizare, în sensul Deciziei nr. 18/2015 a ÎCCJ, numai perioada în care fostul ucenic a făcut proba indubitabilă a faptului că a realizat practică în producție, confirmată de statele de plată existente, fiind fără relevanță afirmațiile unității de învățământ atâta timp cât nu sunt însoțite de mijloace de probă. Prin aplicarea principiului contributivității, se pot recunoaște ca vechime în muncă și stagiul de cotizare numai acele luni în care rezultă din statele de plată că ucenicul a realizat efectiv practică în producție și, eventual, în care a fost plătit pentru serviciile prestate.

Cu alte cuvinte, deoarece din enumerarea exhaustivă din art. 49 alin. (1) lit. a) – g) din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, nu rezultă că perioada de ucenicie este o perioadă

asimilată, pentru a putea fi inclusă automat în stagiul de cotizare - având în vedere că potrivit art. 3 alin. (1) lit. p) din Legea nr. 263/2010 doar perioada de timp pentru care s-au datorat contribuții de asigurări sociale la sistemul public de pensii se numește stagiul de cotizare - este necesar să se stabilească atât care sunt lunile în care ucenicii au fost remunerați, cât și cuantumul sumelor plătite de întreprinderi elevilor școlilor profesionale pe timpul cât aceștia făceau practică în producție (sau în sectorul particular), sume pentru care, așa cum s-a arătat mai sus, se datora contribuția pentru asigurările sociale.

Această opinie se impune prin prisma faptului că legiuitorul nu a înțeles să asimileze necondiționat perioada uceniciei, cât și prin prisma principiului contributivității [instituit prin art. 2 lit. c)], potrivit căruia orice element salarial, efectiv încasat pe parcursul întregului stagiul de cotizare, pentru care salariatul și/sau angajatorul (în funcție de reglementarea în vigoare) au/a achitat/datorat statului contribuții de asigurări sociale trebuie să se reflecte în cuantumul pensiei.

Opinia formatorului INM

Prin Decizia nr. 18 din 5 octombrie 2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, s-a admis recursul în interesul legii formulat de Avocatul Poporului și, în interpretarea și aplicarea art. 3 alin. (1) lit. p) și art. 19 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, s-a statuat că în situația persoanelor care au fost ucenici cu plată și au urmat cursurile unei școli profesionale după 1 ianuarie 1954 și până la 1 aprilie 2001, va fi considerată stagiul de cotizare și vechime în muncă perioada în care aceștia au efectuat practica în producție. Problema supusă analizei privește măsura în care adeverința din care rezultă că persoana în cauză a urmat cursurile școlii de ucenici într-un anumit interval de timp și în care se fac mențiunile generice referitoare la efectuarea practicii în producție constituie o probă suficientă a desfășurării practicii în producție, în absența altor înscrisuri din care să rezulte perioada de practică în producție și cuantumul veniturilor realizate de reclamant.

După cum s-a arătat, în spețele de acest tip, reclamantul probează cu adeverințe eliberate de unitatea de învățământ că s-a bucurat de toate drepturile prevăzute de art. 106 din Legea nr. 3/1950, deci a primit un salariu pentru care s-au achitat cotizațiile de asigurări sociale, fără a se putea proba în concret că în întreaga perioadă de ucenicie a reclamantului acesta a beneficiat de drepturi salariale ori că acestea au fost în cuantum egal cu cele din perioada pentru care s-au mai găsit state de plată.

Problema vizează nu atât un aspect de practică neunitară, ci o abordare diferită asupra administrării materialului probatoriu. În ceea ce ne privește, apreciem că ar putea fi luată în considerare adeverința eliberată de unitatea de învățământ absolută, dacă este însoțită și de alte mijloace de probă, cum ar fi state de plată, fie și aferente unor intervale limitate, de natură să acopere măcar o parte din perioada de școlarizare, acte din care rezultă că reclamantul a beneficiat de drepturi salariale în calitate de elev ucenic.

În raport de întregul context juridic și al realității sociale specifice perioadei, cu luarea în considerare a circumstanțelor în care au fost desfășurate aceste activități, instanța ar urma să aprecieze dacă trebuie recunoscută în favoarea reclamantului întreaga perioadă de școlarizare în cadrul școlii de ucenici ca vechime în muncă și stagiul de cotizare, utilizând adeverința eliberată de unitatea de învățământ prin corelare cu alte documente care să ateste că, în concret, reclamantul a desfășurat activitate, anume cu statele de plată care au putut fi găsite.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

Participanții au apreciat, în acord cu punctul de vedere al formatorului INM, că problema supusă dezbaterii nu este una de practică neunitară, ci de apreciere a probelor.

S-a reținut, în acord cu opinia formatorului INM, că poate fi luată în considerare adeverința eliberată de unitatea de învățământ absolută, cu condiția ca aceasta să menționeze expres în cuprinsul său că persoana a beneficiat de drepturi salariale în calitate de elev ucenic sau, dacă nu conține o astfel de mențiune, să fie însoțită de alte mijloace de probă în acest sens (de ex. state de plată, fie și aferente unor intervale limitate de timp care acoperă cel puțin o parte din perioada de școlarizare).

4. Titlul problemei de drept: Eliberare adeverințe venituri în vederea calculării pensiei. Situația în care angajatorul refuză eliberarea adeverinței considerând că veniturile a căror atestare se solicită nu pot fi valorificate în calculul pensiei. Foștii salariați solicită obligarea foștilor angajatori la eliberarea unor adeverințe cuprinzând o serie de venituri obținute de aceștia, în vederea valorificării lor în procesul

de stabilire a pensiilor. S-a pus problema, pentru cazul în care instanța ar considera că anumite venituri nu se iau în considerare la stabilirea pensiei, dacă aceasta ar urma să respingă cererea de eliberare a adeverinței sau, dimpotrivă, să admită acțiunea, considerând că stabilirea pensiei excede raportului juridic dedus judecății (CA Constanța)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 34 alin. (5), art. 40 alin. (2) lit. h) C. muncii

Cuvinte cheie: adeverință venit

Opinia formatorului INM

Potrivit art. 34 alin. (5) din Codul muncii, la solicitarea salariatului sau a unui fost salariat, angajatorul este obligat să elibereze un document care să ateste activitatea desfășurată de acesta, durata activității, salariul, vechimea în muncă, în meserie și în specialitate. Art. 40 alin. (2) lit. h) din Codul muncii include între obligațiile angajatorului pe aceea de a elibera, la cerere, toate documentele care atestă calitatea de salariat a solicitantului.

Mai mult, potrivit art. 8 alin. (4¹) din H.G. nr. 500/2011 introdus prin H.G. nr. 877/2016, la încetarea activității salariatului/persoanei plătite din fonduri publice, angajatorii au obligația să îi elibereze acestuia o adeverință care să ateste activitatea desfășurată de acesta, durata activității, salariul, vechimea în muncă și în specialitate. Așadar, la încetarea contractului individual de muncă, angajatorul are obligația să elibereze salariatului o adeverință care să ateste activitatea desfășurată de acesta, durata activității, salariul, vechimea în muncă și în specialitate indiferent dacă acesta solicită sau nu eliberarea adeverinței⁶. În reglementarea anterioară această adeverință se elibera doar la solicitarea salariatului

În aceste condiții, se ridică întrebarea dacă instanța ar trebui să îl oblige pe angajator să elibereze adeverința chiar și în ipoteza în care este vorba despre venituri care nu se iau în calcul la stabilirea pensiei, neintrând în sfera veniturilor avute în vedere de art. 165 alin. (1) și (2) din Legea nr. 263/2010.

Apreciem că da. Față de dispozițiile generale ale legii, care îl obligă pe angajator, indistinct, la eliberarea adeverințelor care fac dovada veniturilor obținute, decurge că nu se face distincția între veniturile care sunt luate în considerare în calculul pensiei și care sunt inutile pentru aceasta. În consecință, instanța ar urma să îl oblige pe angajator la eliberarea adeverințelor privind toate veniturile obținute de fostul salariat, chiar și a adeverințelor ce atestă venituri inutile în calcularea sau recalcularea pensiei.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

În cadrul dezbaterilor, cu majoritate, participanții au agreeat soluția din opinia formatorului INM, apreciind că angajatorul poate fi obligat de instanță să elibereze adeverința chiar și în ipoteza în care este vorba despre venituri care nu se iau în calcul la stabilirea pensiei, o eventuală cenzură a instanței în această etapă cu privire la conținutul adeverinței sub aspectul tipurilor de venituri care trebuie menționate în cuprinsul acesteia fiind prematură. Un atare examen poate fi realizat cu ocazia soluționării contestației formulate de salariat împotriva deciziei emise de casa de pensii pe baza adeverinței eliberate de angajator.

A fost exprimată și opinia conform căreia dispozițiile art. 34 alin. (5) C. muncii nu pot constitui temei pentru obligarea angajatorului la emiterea unei adeverințe care să respecte condițiile de formă prevăzute de Legea nr. 263/2010.

5. Titlul problemei de drept: Solicitarea recunoașterii retroactive a încadrării locurilor de muncă în condiții deosebite sau speciale. În cazul acțiunilor prin care se solicită, de către salariații sau foștii

⁶. Menționăm că recenta HG nr. 905/2017 menține aceeași reglementare, a eliberării obligatorii a adeverinței.

salariați care au obținut pe cale judiciară recunoașterea retroactivă a încadrării locurilor de muncă în condiții speciale/deosebite, obligarea angajatorului la depunerea declarațiilor rectificative privind evidența nominală a asiguraților și a obligațiilor de plată către bugetul asigurărilor sociale de stat și plata contribuțiilor la acest buget aferente perioadei respective corespunzător încadrării în condițiile de muncă au fost ridicate probleme referitoare la interesul acțiunii, calitatea procesuală activă, termenul de prescripție, încadrarea situației în cazurile de depunere a declarațiilor rectificative și natura cauzelor (CA Constanța)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 7 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, art. 48 alin. (1) din Legea nr. 263/2010; art. 40 alin. (2) lit. f) C. muncii

Cuvinte cheie: încadrare loc de muncă în condiții speciale/deosebite; declarație rectificativă

Salariații sau foștii salariați care au obținut pe cale judiciară recunoașterea retroactivă a încadrării locurilor de muncă în condiții speciale/deosebite au solicitat obligarea angajatorului la depunerea declarațiilor rectificative privind evidența nominală a asiguraților și a obligațiilor de plată către bugetul asigurărilor sociale de stat și plata contribuțiilor la acest buget, aferente perioadei respective corespunzător încadrării în condițiile de muncă. Aceștia au susținut că încadrarea în condiții deosebite/speciale nu este recunoscută de casele de pensii în lipsa dovezii achitării contribuțiilor de asigurări corespunzătoare. S-a pus problema dacă salariații/foștii salariați au calitate procesuală activă sau dacă casa de pensii ar trebui să urmărească încasarea sumelor corespunzătoare contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale și, din această perspectivă, dacă este aplicabil termenul de prescripție de drept comun sau cel stabilit de legislația fiscală aplicabilă contribuțiilor de asigurări sociale.

De asemenea, s-a mai ridicat problema dacă aceste litigii au natura unor conflicte de muncă sau dacă au natura unor litigii de drept fiscal, având în vedere natura obligației, precum și dacă există interes în formularea acțiunii, având în vedere că recunoașterea încadrării în condiții deosebite/speciale s-a făcut printr-o hotărâre definitivă. În sfârșit, s-a pus problema dacă această situație este una care se încadrează în prevederile legale ce stabilesc cazurile în care se întocmesc și depun declarații rectificative.

Opinia formatorului INM

Salariatul se poate adresa casei de pensii, urmând ca decizia de pensie emisă de casele teritoriale de pensii și de casele de pensii sectoriale să poată fi contestată cu o acțiune prin care să îi solicite ca la calculul pensiei aceasta să țină cont de perioada în care salariatul a lucrat în condiții deosebite/speciale.

Deopotrivă, deși stagiul de cotizare se stabilește indiferent de măsura în care contribuțiile sociale s-au plătit sau doar s-au datorat, potrivit art. 48 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, salariatul are calitate procesuală activă și în raport cu angajatorul, plecând de la dispozițiile art. 40 alin. (2) lit. f) din Codul muncii, potrivit căruia angajatorul are obligația de a plăti toate contribuțiile și impozitele aflate în sarcina sa, precum și să rețină și să vireze contribuțiile și impozitele datorate de salariați, în condițiile legii. Pe baza hotărârii instanței prin care s-a realizat recunoașterea încadrării locului de muncă în condiții deosebite/speciale, angajatorul va putea fi obligat la îndeplinirea obligației de virare a contribuțiilor.

Potrivit art. 7 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, în situația în care se constată erori în cuprinsul declarațiilor nominale de asigurare, indiferent de cauzele producerii acestora, și/sau modificări ale datelor pe baza cărora se stabilesc stagiul de cotizare și punctajul mediu anual ale asiguratului, angajatorii sunt obligați să întocmească și să depună o declarație nominală de asigurare rectificativă. Apreciem că ipoteza avută în vedere, anume existența unei hotărâri judecătorești prin care s-a obținut recunoașterea retroactivă a încadrării locurilor de muncă în condiții speciale/deosebite se încadrează între ipotezele în care o astfel de declarație rectificativă este necesară.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

În cadrul dezbaterilor pe acest punct au fost puse în discuție următoarele aspecte cu privire la acțiunile având ca obiect obligarea angajatorului la emiterea de declarații rectificative (capăt principal de cerere) și la plata contribuțiilor către bugetul asigurărilor sociale de stat aferente perioadei lucrate în condiții deosebite/speciale (capăt subsidiar de cerere):

1. Natura litigiului

În unanimitate, participanții au apreciat că cererile privind obligarea angajatorului de a emite declarații nominale rectificative sunt litigii de asigurări sociale întrucât vizează valorificarea unor drepturi de asigurări sociale, de competența tribunalului conform dispozițiilor art. 153 din Legea nr. 263/2010.

2. Admisibilitatea obligării angajatorului de a emite declarații nominale rectificative

Referitor la acest aspect s-a menționat că în practica judiciară astfel de acțiuni au fost admise, cu motivarea că stagiul de cotizare este, potrivit legislației pensiilor (anterioară și cea în vigoare), perioada pentru care s-a datorat (și nu plătit) contribuția de asigurări sociale. De asemenea, obligația angajatorului de a întocmi și depune declarații nominale de asigurare rectificative este prevăzută de dispozițiile art. 7 alin. (2) din Legea nr. 263/2010.

A fost evocată și opinia conform căreia valorificarea la pensie a recunoașterii încadrării locului de muncă în condiții deosebite sau speciale se poate realiza și în absența declarației rectificative, pe calea contestației formulate de salariat împotriva refuzului casei de pensii de a pune în executare hotărârea judecătorească prin care a fost recunoscută încadrarea locului de muncă.

Cu majoritate, participanții au agreeat că angajatorul poate fi obligat, în ipoteza în discuție, doar la emiterea unei declarații nominale rectificative, nu și la plata contribuțiilor către bugetul asigurărilor sociale de stat aferente perioadei lucrate în condiții deosebite/speciale.

A fost reținută și o opinie în sensul că instanța nu poate dispune obligarea angajatorului la emiterea declarației rectificative fără a-l obliga, concomitent, și la plata contribuției aferente către bugetul asigurărilor sociale de stat.

3. Termenul de prescripție a obligației de a emite declarația rectificativă și de plată a contribuției aferente la bugetul de asigurări sociale de stat

S-a precizat că termenele de emitere și depunere a declarațiilor rectificative sunt cele prevăzute de Codul fiscal, la care trimit dispozițiile art. 7 alin. (3) din Legea nr. 263/2010.

4. Calitatea procesuală și interesul salariatului în acțiuni având ca obiect obligarea angajatorului/casei de pensii la plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat aferente perioadelor lucrate în condiții deosebite/ speciale

A fost evocată practică judiciară în sensul recunoașterii calității procesuale active a fostului salariat la plata contribuțiilor aferente drepturilor salariale.

Cu privire la aspectul discutat în cadrul dezbaterilor s-au exprimat opinii:

a) în sensul recunoașterii calității procesuale sau a unui interes al salariatului, cu motivarea că dispozițiile art. 40 alin. (2) lit. f) C. muncii stabilesc, între obligațiile principale ce revin angajatorului ("f) să plătească toate contribuțiile și impozitele aflate în sarcina sa, precum și să rețină și să vireze contribuțiile și impozitele datorate de salariați, în condițiile legii"; în acest context, salariatul are calitatea de creditor al obligației de a face stabilită de lege în sarcina angajatorului.

b) în sensul lipsei calității procesuale a salariatului cât privește capătul de cerere privind obligarea angajatorului de a plăti contribuția către bugetul asigurărilor sociale, cu motivarea că salariatul nu este parte în raportul obligațional dintre angajator și stat; obligația angajatorului de virare a contribuției la bugetul de stat are ca izvor legea și nu contractul de muncă. În susținerea acestui punct de vedere s-a mai menționat că dreptul salariatului la recalcularea pensiei prin valorificarea perioadelor ca fiind lucrate în condiții deosebite/speciale se naște independent de achitarea de către angajator a contribuției aferente la bugetul asigurărilor sociale. De

asemenea, constatarea lipsei calității procesuale active a salariatului cu privire la acest capăt al cererii nu reprezintă un impediment pentru calculul pensiei cu luarea în considerare a stagiului de cotizare aferent perioadei lucrate în condiții deosebite/speciale, întrucât, în temeiul art. 6 din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii care permit fostului salariat, în situația în care stagiul de cotizare în sistemul public de pensii, respectiv veniturile asigurate pe baza cărora se determină punctajul lunar nu pot fi dovedite prin declarația nominală de asigurare, ca urmare a faptului că angajatorul se află în imposibilitatea de a întocmi și de a depune declarația nominală de asigurare (de ex. situația în care angajatorul nu mai există) să prezinte casei teritoriale/sectoriale de pensii competente alte documente doveditoare, întocmite în condițiile legii, între care și hotărâri judecătorești prin care se reconstituie elementele necesare stabilirii drepturilor de pensie.

Cu majoritate, participanții au agreeat că salariatul nu are calitate procesuală activă în acțiuni având ca obiect obligarea angajatorului/casei de pensii la plata contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat aferente perioadelor lucrate în condiții deosebite/ speciale.

IV. Competența materială

1. Titlul problemei de drept: Contestații formulate de membrii uniunilor de creatori. Competența materială de soluționare a litigiilor ce au ca obiect contestații îndreptate împotriva deciziilor de încetare a plății indemnizației prevăzute de dispozițiile Legii nr. 8/2006 a membrilor Uniunii de Creatori care au și statut de pensionari în sistemul pensiilor militare de stat și din domeniul apărării naționale, ordinii publice și securității naționale (CA Brașov)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 5 alin. (4), art. 9 din Legea nr. 8/2006

Cuvinte cheie: competență materială, contestații împotriva deciziilor de încetare a plății indemnizației prevăzute de dispozițiile Legii nr. 8/2006

• *Într-o primă opinie* s-a apreciat că revine instanțelor de contencios administrativ competența de soluționare a acestor cauze, în temeiul dispozițiilor art. 5 alin. (4) din Legea nr. 8/2006 potrivit principiului simetriei actelor juridice, și anume dacă decizia de punere în plată a indemnizației prevăzută de această lege poate fi contestată conform normelor stabilite de Legea nr. 554/2004, atunci și decizia de încetare urmează aceleași reguli.

• *Într-o altă opinie* s-a apreciat că revine secțiilor/completelor de litigii de muncă și asigurări sociale competența de soluționare a acestor cauze, în temeiul dispozițiilor art. 9 din Legea nr. 8/2006, potrivit cărora „prevederile referitoare la încetarea .....pensiilor din sistemul public de pensii se aplică în mod corespunzător și indemnizațiilor stabilite în condițiile prezentei legi”.

Opinia formatorului INM

Prin art. 1 alin. (1) din Legea nr. 8/2006, modificată cel mai recent prin Legea nr. 83/2016, se instituie o indemnizație lunară în beneficiul pensionarilor sistemului public de pensii, care sunt membri ai uniunilor de creatori constituite, recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică, stabilită, potrivit alin. (2) al art. 1, la un cuantum de 50% din pensia cuvenită titularului, dar nu mai mult de două salarii de bază minime brute pe țară, garantate în plată.

În acest context, problema care se ridică vizează identificarea instanțelor competente să judece contestațiile la decizia casei teritoriale de pensii, ca și a contestațiilor la deciziile de încetare a plății acestei indemnizații. Dar:

- pe de o parte art. 5 alin. (4) prevede că decizia de acordare a indemnizației poate fi contestată de solicitant în condițiile Legii nr. 544/2004;

- pe de altă parte art. 9 din lege statornicește aplicabilitatea asupra indemnizației lunare a membrilor uniunilor de creatori a dispozițiilor referitoare la stabilirea, suspendarea, încetarea, plata pensiilor, răspunderea juridică și jurisdicția din domeniul pensiilor din sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Hotărârea Guvernului nr. 1.650/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionarii sistemului public de pensii, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică, modificată prin Hotărârea Guvernului nr. 960/2016 nu clarifică în niciun fel problema.

Pot fi formulate trei puncte de vedere:

a) Astfel, se poate aprecia că, potrivit principiului simetriei, ambele categorii de contestații ar trebui să se afle în competența aceleiași categorii de instanțe, anume a celei de contencios administrativ. De vreme ce art. 5 alin. (4) face expresă referire la dispozițiile legii contenciosului administrativ, ca temei pentru soluționarea contestației împotriva deciziei prin care s-a soluționat cererea de acordare a indemnizației prevăzute de Legea nr. 8/2006, ar decurge, potrivit principiului simetriei că același temei este aplicabil și în situația încetării plății indemnizației;

b) Menținându-se aplicabilitatea principiului simetriei, se poate susține că ambele categorii de contestații – atât a deciziei de acordare a indemnizației, cât și a celei de încetare a plății acesteia - ar trebui soluționate de secția/completul de litigii de muncă și asigurări sociale. În argumentarea acestui punct de vedere, se poate susține că dispozițiile Legii nr. 554/2004 ar fi aplicabile doar sub aspectul condițiilor de contestare, dar nu și în privința instanței competente;

c) Dimpotrivă, se poate susține că art. 9 consacră o competență generală a secțiilor/completelor de litigii de muncă și asigurări sociale, de la care orice excepție nu poate fi decât de strictă interpretare. Ca urmare, contestarea deciziei casei de pensii, în condițiile art. 5 alin. (4) poate fi contestată la instanța de contencios administrativ (ca excepție), în timp ce competența materială de soluționare a litigiilor ce au ca obiect contestații îndreptate împotriva deciziilor de încetare a plății indemnizației prevăzute de dispozițiile Legii nr. 8/2006 revine instanțelor de drept al muncii și asigurărilor sociale (aplicându-se regula).

Prin decizia nr. 444 din 14 martie 2017, Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție a statuat că decizia de încetare a plății intră în domeniul jurisdicției asigurărilor sociale, potrivit art. 9.

Înalta Curte de Casație și Justiție a menționat că «sensul care trebuie dat art. 5 alin. (4) din lege, potrivit căruia decizia de punere în plată poate fi contestată de solicitant în condițiile Legii nr. 554/2004 este aceea că sunt aplicabile condițiile de contestare prevăzute de legea contenciosului administrativ precum necesitatea parcurgerii procedurii prealabile ori termenele de contestare, dar nu și în privința instanței competente. O atare interpretare rezultă și din redactarea diferită a textului art. 5 alin. (4) față de cel al art. 3 alin. (2) din Legea nr. 8/2006, care prevăd că dovada de membru al uniunii de creatori, eliberată în condițiile art. 3 alin. (1) din Legea nr. 8/2006, poate fi atacată „potrivit Legii contenciosului administrativ”».

Totuși, Înalta Curte s-a pronunțat în final doar cu privire la competența de soluționare a contestației la decizia de încetare a plății (cu privire la care fusese sesizată).

Și alte instanțe au apreciat, în timp, că competența de soluționare a deciziilor casei de pensii cu privire la indemnizația prevăzută în legea nr. 8/2006 revine instanței de drept al muncii și asigurărilor sociale (spre exemplu, Curtea de Apel Târgu Mureș, secția I civilă, Decizia nr. 348 din 16 iulie 2014).

Apreciem că, pentru ambele categorii de contestații, competența de soluționare revine instanțelor de drept al muncii și asigurărilor sociale. Numai în acest fel se poate da satisfacție regulii consacrate în art. 9 privind aplicabilitatea generală a dispozițiilor referitoare la stabilirea, suspendarea, încetarea, plata pensiilor, răspunderea juridică și jurisdicția din domeniul pensiilor din sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, aplicându-se în același timp principiul simetriei.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

Cu unanimitate, participanții la întâlnire au stabilit că litigiile ce au ca obiect contestații îndreptate împotriva deciziilor de încetare a plății indemnizației prevăzută de dispozițiile Legii nr. 8/2006 sunt de competența în primă instanță a tribunalelor - secțiile specializate pentru litigii de muncă și asigurări sociale, având în vedere competența generală a secțiilor/completelor de litigii de muncă și asigurări sociale consacrată de dispozițiile art. 9 din Legea nr. 8/2006.

2. Titlul problemei de drept: Acțiuni formulate de militari în rezervă. Competența materială în soluționarea acțiunilor civile formulate de reclamânți – militari în rezervă – purtate în contradictoriu cu pârâtul Ministerul Apărării Naționale, având ca obiect obligarea pârâtului la plata ajutorului convenit la trecerea în rezervă, în temeiul art. 20 din Anexa VII, Secțiunea a III-a din Legea nr. 284/2010, sumă actualizată cu indicii de inflație (CA Timișoara)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 20 alin. (1) din Capitolul 2 al Anexei VII din Legea nr. 284/2010

Cuvinte cheie: competență materială, ajutor trecere în rezervă, militar

• *Într-o primă opinie* s-a apreciat: competența de judecată aparține completului specializat în soluționarea litigiilor de muncă și asigurări sociale. Aceste sume se acordă categoriilor de persoane prevăzute de lege nu în baza unui raport juridic de funcție publică, ci în baza unui raport juridic de asigurări sociale, născut ca urmare a aplicării nemijlocite a dispozițiilor art. 20 alin. (1) din Capitolul 2 al Anexei VII din Legea nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice. Sumele solicitate pe acest temei au natura juridică a unui ajutor social, de care beneficiază categoriile de persoane menționate de lege, și nu a unor drepturi salariale ce s-ar cuveni unor funcționari publici sau cadre militare în activitate. Astfel fiind, competența de soluționare a acestui litigiu aparține, potrivit art. 95 pct. 1 Cod de procedură civilă și art. 153 lit. f) din Legea nr. 263/2010, tribunalului, ca instanță de litigii de muncă și asigurări sociale.

• *Potrivit unei a doua opinii*, competența de judecată aparține secției de contencios administrativ și fiscal. Compensațiile la încetarea raporturilor de muncă/de serviciu sau la concediere nu pot fi calificate ca fiind ajutoare sociale, ci drepturi născute în temeiul legii sau al contractelor colective de muncă, din raporturile de muncă sau din raporturile de serviciu, fiind astfel judecate, în raport cu calitatea avută de către solicitant-de salariat sau de funcționar public - ca litigii de muncă sau ca litigii de contencios administrativ.

Acest ajutor la momentul trecerii în rezervă nu se încadrează între drepturile de asigurări sociale expres și limitativ enumerate în art. 51 și art. 121 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

Legiuitorul a inclus aceste drepturi în Legea nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice; în plus, aceste ajutoare, acordate la data pensionării, se plătesc de către „angajatorul” reclamantului, respectiv, de către Inspectoratul de Județean de Jandarmi Caraș-Severin, din fondurile primite de la bugetul de stat și nu din bugetul asigurărilor sociale.

S-a subliniat și faptul că în competența instanțelor de asigurări sociale intră doar litigiile privind refuzul nejustificat de rezolvare a unei cereri privind drepturile de asigurări sociale, cele privind modul de stabilire și de plată a pensiilor și a altor drepturi de asigurări sociale, precum și cele privind alte drepturi și obligații de asigurări sociale născute în temeiul acestei legi. Or, ajutorul, respectiv, indemnizația sau compensația la pensionare solicitată de către reclamant, în temeiul unei legi cadru de salarizare a personalului din sistemul bugetar, nu poate fi calificat ca fiind un astfel de drept de asigurări sociale.

Opinia formatorului INM

Potrivit art. 109 din Legea nr. 188/1999: “Cauzele care au ca obiect raportul de serviciu al funcționarului public sunt de competența secției de contencios administrativ și fiscal a tribunalului, cu excepția situațiilor pentru care este stabilită expres prin lege competența altor instanțe.” Ca urmare, se pune problema aplicabilității art. 153 lit. f) din Legea nr. 263/2010, care prevede competența instanțelor de asigurări sociale în cauzele privind refuzul nejustificat de rezolvare a unei cereri privind drepturile de asigurări sociale.

Așadar, pentru a ne afla în situația de excepție, prin care este expres statornicită competența instanțelor de asigurări sociale, ar trebui ca natura juridică a ajutorului convenit la trecerea în rezervă, în temeiul art. 20 din Anexa VII, Secțiunea a III-a din Legea nr. 284/2010 – să fie cea a unui drept de asigurări sociale.

În realitate, dreptul avut în vedere nu se încadrează în rândul drepturilor de asigurări sociale avute în vedere la art. 51 (care enumeră categoriile de pensii) sau art. 121 din Legea nr. 263/2010 (care enumeră prestațiile care se mai pot acorda, în afara pensiilor). Ajutorul cuvenit la trecerea în rezervă, în temeiul art. 20 din Anexa VII din Legea nr. 284/2010 (o lege care privește salarizarea) este un drept asociat prestării unei anumite activități, în temeiul unui raport de serviciu, și care atrage competența instanțelor de contencios administrativ, așa după cum un litigiu privind compensația cuvenită unui salariat la încetarea contractului de muncă ar fi de competența instanței de drept al muncii.

În plus, sursa din care se efectuează plata ajutorului cuvenit la trecerea în rezervă nu o constituie bugetul asigurărilor sociale de stat, ceea ce probează încă o dată natura juridică diferită de cea a drepturilor de asigurări sociale a dreptului avut în vedere.

În concluzie, apreciem îndreptățită cea de a doua opinie. Ajutorul, respectiv, indemnizația sau compensația solicitată de către reclamant nu poate fi calificat ca fiind un drept de asigurări sociale, astfel încât competența de soluționare a litigiilor cu privire la acordarea acestuia revine instanțelor de contencios administrativ.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

Dezbaterele pe acest punct au vizat statutul militarilor, natura raportului juridic în care se află militarii – raport de serviciu sau raport de muncă atipic, fiind invocată decizia ÎCCJ din 25 februarie 2008.

În unanimitate, participanții au agreeat că indemnizațiile/compensațiile acordate la trecerea în rezervă nu au natura unor ajutoare sociale, soluția contrară fiind reținută în minuta Întâlnirii președinților secțiilor de contencios administrativ și fiscal din cadrul ÎCCJ și curților de apel, Oradea, 30-31 mai 2017. S-a menționat că practica judiciară este majoritară în sensul competenței materiale a instanțelor de litigii de muncă și asigurări sociale.

Întrucât nu s-a reușit conturarea unei opinii majoritare s-a decis reportarea problemei pentru întâlnirea următoare și colectarea de practică judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii în această materie.

V. Căi de atac

Titlul problemei de drept: Acțiuni formulate de salariați din sistemul de învățământ, întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 71/2015, în contradictoriu cu unitatea de învățământ (pentru modificarea statelor de personal cu referire la cuantumul drepturilor salariale ale reclamanților), cu Inspectoratul Școlar Județean (pentru avizarea statelor de personal modificate) și cu consiliul local al unității administrativ-teritoriale (pentru plata drepturilor salariale astfel stabilite). Posibilitatea extinderii efectelor apelului declarat de unul/unii dintre intimați asupra celui/alt/celorlalți, în condițiile în care prin sentința atacată s-au stabilit obligații distincte în sarcina acestora (Curtea de Apel Suceava)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 59, art. 60, art. 477 C. proc. civ., Ordinul MECTS nr. 4576/2011, Legea nr. 71/2015

Cuvinte cheie: extindere efecte apel

a) *Într-o opinie s-a apreciat că în apelul declarat de IȘJ nu poate fi analizată îndreptățirea reclamantei de a beneficia de sporul pentru condiții periculoase sau vătămătoare pentru perioada de referință, în condițiile în care obligația principală – de modificare a statului de personal în ce o privește pe reclamantă – a fost stabilită de instanța de fond în contradictoriu cu intimata unitate școlară, iar aceasta nu a declarat apel în cauză (decizia civilă nr. 374 din 10 mai 2017 pronunțată de Curtea de Apel Suceava, Secția I civilă, dosar nr. 1831/40/2016).*

În argumentarea acestei opinii s-au reținut următoarele:

Obligația principală de modificare a statului de personal în ce o privește pe reclamantă, în sensul includerii și a sporului pentru condiții periculoase sau vătămătoare, a fost analizată și stabilită de instanța de fond în contradictoriu cu pârâta unitate școlară, în calitate de angajator al părții, așa cum s-a solicitat prin

acțiunea introductivă de primă instanță și cum prevede și Ordinul MECTS nr. 4576/2011, după cum mai sus am enunțat.

În sarcina pârâtului apelant Inspectoratul Școlar Județean Botoșani a fost stabilită obligația accesorie de avizare a statului de personal, modificat potrivit celor stabilite în sarcina unității de învățământ.

Această obligație de avizare rezultă de asemenea din prevederile art. 2 din Ordinul M.E.C.T.S. nr. 4576/2011, pe care mai sus le-am indicat.

Pârâta unitate de învățământ, cea în sarcina căreia a fost stabilită obligația principală de modificare a statului de personal, nu a declarat în cauză calea ordinară de atac a apelului.

Raportat la dispozițiile art. 59 din Codul de procedură civilă, coparticiparea procesuală (litisconsorțiul procesual), reprezintă situația în care calitatea de reclamant sau pârât este deținută de mai multe persoane, reprezentând aplicația pe plan procesual a pluralității subiectelor raportului juridic civil de drept substanțial sau numai consecința unei strânse legături dintre drepturile și obligațiile mai multor persoane.

În speța de față ne aflăm într-o situație de coparticipare procesuală pasivă facultativă, neexistând nicio situație expres determinată de lege care să impună o coparticipare cu caracter obligatoriu.

Potrivit dispozițiilor art. 60 alin. (1) din Codul de procedură civilă, actele de procedură, apărările și concluziile unuia dintre reclamanți sau pârâți nu le pot profita celorlalți și nici nu îi pot prejudicia.

Această dispoziție enunță practic principiul independenței procesuale, care guvernează raporturile dintre coparticipanți, principiu care constituie regula.

De la acest principiu dispozițiile art. 60 alin. (2) din același act normativ reglementează o excepție, anume: dacă prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziții a legii, efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanților ori pârâților, actele de procedură îndeplinite numai de unii dintre ei sau termenele încuviințate numai unora dintre ei pentru îndeplinirea actelor de procedură profită și celorlalți.

Practic această excepție de la principiul independenței procesuale decurge din raporturi juridice obligaționale de solidaritate sau indivizibilitate, situație care nu este dată în cauza de față.

Astfel, obligația din hotărârea instanței de fond, de modificare a statului de personal, stabilită în sarcina pârâtei unitate de învățământ, a intrat în puterea lucrului judecat, în absența unei căi de atac declarată de această pârâtă împotriva sentinței primei instanțe, iar în calea de atac declarată de pârâtul în sarcina căruia a fost stabilită obligația accesorie de avizare a statului de personal, modificat potrivit celor stabilite în sarcina unității de învățământ, nu pot fi analizate critici în legătură cu cele dispuse în sarcina pârâtului obligat principal, în absența unor raporturi juridice obligaționale de solidaritate sau indivizibilitate.

În sarcina fiecărui pârât a fost stabilită strict obligația care-i revine, potrivit dispozițiilor legale care guvernează cauza dedusă judecării, obligație care poate fi supusă controlului în calea de atac a apelului.

Nu trebuie să pierdem din vedere nici faptul că prin controlul judiciar se controlează hotărâri judecătorești, obiectul căilor de atac nemaifiind pretenția concretă dedusă judecării, ci hotărârea judecătorească.

Apelul este o cale de atac, nu împotriva părții, ci a hotărârii pronunțate de instanța de fond, hotărâre în care, așa cum mai sus pe larg am arătat, legalitatea modificării statului de personal a fost analizată și stabilită, cu putere de lucru judecat, în sarcina unității de învățământ.

Prin urmare, nu este posibil ca în calea de atac promovată de un pârât în sarcina căruia s-a stabilit o anumită obligație, să se ajungă la schimbarea sau modificarea hotărârii sub aspectul unei alte obligații stabilite în sarcina altui pârât, obligat principal, atât timp cât nu vorbim de raporturi juridice obligaționale de solidaritate sau indivizibilitate ori de vreo dispoziție a legii care să reglementeze vreo excepție de la principiul independenței procesuale.

Cum potrivit dispozițiilor art. 2 din Ordinul M.E.C.T.S. 4576/2011, statele de personal ale unităților de învățământ, pentru toate categoriile de personal, se întocmesc de unitățile de învățământ și se avizează de inspectoratele școlare, la începutul fiecărui an școlar sau ori de câte ori apar modificări, în temeiul dispozițiilor art. 480 alin. (1) Cod procedură civilă, urmează ca instanța să respingă apelul pârâtului Inspectoratul Școlar Județean Botoșani ca nefondat.

b) Într-o altă opinie, se apreciază că:

În conformitate cu art. 477 C.proc.civ.:

(1) Instanța de apel va proceda la rejudecarea fondului în limitele stabilite, expres sau implicit, de către apelant, precum și cu privire la soluțiile care sunt dependente de partea din hotărâre care a fost atacată.

(2) Devoluțiunea va opera cu privire la întreaga cauză atunci când apelul nu este limitat la anumite soluții din dispozitiv ori atunci când se tinde la anularea hotărârii sau dacă obiectul litigiului este indivizibil.

În interpretarea dispozițiilor art. 477 alin. (2) NCPC, în doctrină s-a apreciat că, în situațiile de indivizibilitate a obiectului litigiului, apelul produce un efect extensiv. Este cazul coparticipării procesuale, dacă între coparticipanți există raporturi obligaționale de solidaritate sau indivizibilitate. În mod excepțional, efectele apelului se vor extinde și asupra celor care nu au făcut apel sau al căror apel a fost respins sau anulat fără a fi cercetat în fond. În opinia lui Sebastian Spinei, termenul tehnico-juridic “obiect indivizibil al litigiului” pare a fi preluat din legislația franceză. Autorul arată că în dreptul francez există conceptul de “indivizibilitate procedurală”, în sensul de legătură materială și obiectivă, o relație de dependență necesară, reciprocă și permanentă între două sau mai multe elemente, care impune reunirea, în fața unei singure instanțe, a tuturor cererilor și persoanelor care aparțin unui litigiu indivizibil. J. Junillon raportează noțiunea de indivizibilitate a obiectului litigiului la necesitatea de a asigura unitatea litigiului și de a permite executarea hotărârilor pronunțate. Criteriul indivizibilității obiectului litigiului nu este natura obligațiilor, nici categoria de cereri formulate ci interesează dacă există riscul pronunțării unor hotărâri a căror punere în executare ar produce efecte incompatibile, contradicția dintre hotărâri fiind dirimantă. Indivizibilitatea obiectului litigiului impune o singură soluționare a procesului, pentru toate părțile în litigiu, dar și pentru terțe persoane. Aceste considerente sunt utile pentru înțelegerea și interpretarea prevederilor art. 477 alin. (2) NCPC privitoare la noțiunea de “obiect indivizibil al litigiului”, care nu se regăsește și în alte prevederi ale NCPC.

Conform art. 60 alin. (1) C.proc.civ. regula este că raporturile dintre coparticipanți sunt guvernate de principiul independenței procesuale, de la acest principiu existând o excepție prevăzută de art. 60 alin. (2) potrivit căruia dacă prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziții a legii, efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanților ori părților, actele de procedură îndeplinite numai de unii dintre ei sau termenele încuviințate numai unora dintre ei pentru îndeplinirea actelor de procedură profită și celorlalți.

În ceea ce privește natura raportului juridic ce atrage extinderea efectelor hotărârii judecătorești excepția se aplică atunci când între coparticipanți există raporturi de solidaritate sau indivizibilitate. Referitor la dispoziția legii în temeiul căreia efectele hotărârii s-ar extinde asupra tuturor reclamanților sau părților apreciem că se are în vedere situația în care, deși obiectul raportului juridic dedus judecării nu îl constituie o obligație indivizibilă sau solidară, între obligațiile și drepturile coparticipanților ce fac obiectul raportului juridic litigios există o legătură extrem de strânsă, reglementată de lege, fiind interdependente. Și într-o astfel de situație se poate aprecia că obiectul litigiului este indivizibil și trebuie să se evite pronunțarea unor hotărâri contradictorii.

Pentru a se stabili dacă în acest tip de litigii, în care se cere obligarea unității de învățământ să rectifice statele de personal, emiterea unor noi decizii de reîncadrare prin introducerea unor drepturi salariale noi, neprevăzute de statele de personal și deciziile de reîncadrare salarială existente, precum și obligarea I.Ș.J. la avizarea statelor de personal ce urmează să fie emise, obiectul litigiului este indivizibil, obligațiile celor doi părți, unitatea de învățământ și IȘJ fiind interdependente, trebuie avute în vedere prevederile Ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului, al ministrului administrației și internelor și al ministrului finanțelor publice nr. 4576/230/2445 din 11 iulie 2011 privind validarea fluxurilor financiare pentru cheltuielile de personal în învățământul preuniversitar de stat:

”ART. 2

Statele de personal ale unităților de învățământ, pentru toate categoriile de personal, se întocmesc de unitățile de învățământ și se avizează de inspectoratele școlare, la începutul fiecărui an școlar sau ori de câte ori apar modificări.

ART. 3

(1) Ordonatorii principali de credite și angajatorii au obligația să stabilească salariile de bază, sporurile și alte drepturi salariale potrivit Legii nr. 63/2011 privind încadrarea și salarizarea în anul 2011 a personalului didactic și didactic auxiliar din învățământ, să asigure promovarea personalului în funcții, grade și trepte profesionale, în condițiile legii, astfel încât să se încadreze în sumele aprobate cu această destinație în bugetul propriu.

(2) Deciziile de încadrare/reîncadrare, după caz, a personalului din cadrul unităților de învățământ se vor emite numai pe baza statului de personal avizat de către inspectoratul școlar județean/Inspectoratul Școlar al Municipiului București.

ART. 4

(1) Statele de plată a salariilor/Statele de plată a avansurilor pentru concediile de odihnă pentru unitățile de învățământ se întocmesc pe baza statelor de personal avizate de inspectoratele școlare județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului București.

(2) Statele de plată a salariilor/Statele de plată a avansurilor pentru concediile de odihnă se întocmesc de unitățile de învățământ și se transmit, în format electronic, inspectoratelor școlare județene/Inspectoratului Școlar al Municipiului București pentru verificare și validare, în conformitate cu statele de personal avizate.

(3) Verificarea și validarea se fac de către compartimentul salarizare sau audit din cadrul inspectoratului școlar județean/Inspectoratului Școlar al Municipiului București.

(4) Statele de plată a salariilor/Statele de plată a avansurilor pentru concediile de odihnă validate electronic stau la baza întocmirii documentelor de plată către unitățile teritoriale ale Trezoreriei Statului.”

Din aceste prevederi legale rezultă că unitatea de învățământ emite statele de personal și cele de plată a salariilor iar acestea trebuie avizate respectiv verificate și validate de inspectoratele școlare. Fără avizarea statelor de personal de către inspectorat unitatea de învățământ nu poate emite decizii de încadrare/reîncadrare și state de plată a salariilor, prin urmare obligațiile celor doi părți sunt interdependente. Apreciem că din aceste dispoziții nu rezultă că avizarea este formală ci ISJ trebuie să verifice legalitatea emiterii actelor menționate. În aceste condiții în proces ISJ se poate apăra cu privire la legalitatea statelor de personal pe care le-a avizat și poate formula critici în apel în acest sens. Or, dacă instanța de apel apreciază, spre deosebire de prima instanță, că statele de personal sunt corect emise și avizate trebuie să înlăture obligația ISJ de a aviza alte state de plată ce ar cuprinde drepturi salariale necuvenite. În aceste condiții, dacă unitatea de învățământ nu a declarat apel cu privire la obligația de a emite alte state de personal și de a plăti drepturile salariale noi pe care acestea trebuie să le cuprindă, apreciem că se pot extinde efectele admiterii apelului ISJ în temeiul art. 477 coroborat cu art. 60 alin. (2) C.proc.civ. la obligațiile unității de învățământ care trebuie înlăturate de asemenea. Interpretarea contrară ar însemna, fie să se mențină obligația unității de învățământ de a emite noi state de personal din sentința primei instanțe dar să se înlăture în apel obligația de avizare pentru ISJ a acestor state de plată, ceea ce nu este posibil pentru că ar fi două hotărâri contradictorii, una în care se apreciază că statele de personal sunt corect întocmite și una în care se apreciază în sens contrar, fie să se respingă apelul ISJ cu motivarea că acesta a fost obligat doar la avizare și nu se poate analiza legalitatea emiterii statelor de plată în lipsa apelului unității de învățământ, ceea ce ar însemna ignorarea prevederilor legale ce prevăd că legalitatea statelor de plată emise se verifică de ISJ, or nu pot fi ignorate apărările sale în acest sens.

De precizat este faptul că obligația de plată a unității de învățământ este dependentă de obligația de a emite noi state de personal cu includerea unor drepturi salariale.

În urma dezbaterilor purtate la nivelul instanței care a semnalat problema de drept nu s-a putut forma o opinie majoritară. Majoritatea participanților la întâlnire au fost de acord că în aceste litigii problema care se pune este aceea a limitelor controlului judiciar în calea de atac, instanța de apel având a analiza, în conformitate cu dispozițiile art. 477 alin. (1) Cod procedură civilă, în limitele investiției, incidența în cauză a dispozițiilor legale invocate de apelant prin raportare la sentința atacată (cererea introductivă de instanță fiind întemeiată pe dispozițiile Legii nr. 71/2015, iar prin motivele de apel ale ISJ fiind invocate dispozițiile Legii nr. 63/2011).

În punctul de vedere al catedrei de Drept civil și Drept procesual civil din cadrul INM s-a reținut că, în situația expusă, primul capăt de cerere (de modificare a statului de personal) are caracter principal iar celelalte capete de cerere (privind avizarea statului astfel modificat și plata drepturilor salariale) au caracter accesoriu, fiecare capăt fiind formulat în contradictoriu cu un pârât diferit, cu obligații distincte și subsecvente. În acest context, dacă primul capăt a fost admis și hotărârea judecătorească nu a fost atacată de pârâtul în contradictoriu cu care a fost formulat, această soluție din disozitiv a dobândit autoritate de lucru judecat, pârâtul în contradictoriu cu care a fost formulat capătul doi de cerere neputând să o atace cu apel pentru că nu este parte în raportul juridic respectiv de drept procesual (sau de drept substanțial).

Art. 477 alin. (1) C. proc. civ. referitor la rejudecarea fondului în apel cu privire la soluțiile dependente de partea din hotărâre atacată privește exclusiv capetele de cerere accesorii (avizarea statului astfel modificat și plata drepturilor salariale). Astfel, dacă ar fi fost atacată numai soluția dată primului capăt de cerere (obligarea la modificarea statului de personal), schimbarea acesteia în apel ar fi determinat și schimbarea soluțiilor aferente capetelor accesorii, dată fiind dependența acestora de primul, chiar dacă nu au fost atacate.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire

A fost exprimată opinia că dreptul salariatului se naște din lege, independent de avizarea statului de personal iar debitorul obligației de plată a dreptului salarial este exclusiv unitatea școlară. În acest context, salariatul se poate adresa direct instanței de judecată în vederea obligării unității școlare la plata dreptului salarial chiar în absența avizului emis de inspectoratul județean.

Într-o altă opinie, în apelul formulat exclusiv de inspectoratul școlar instanța poate cerceta și acele critici care vizează fondul cauzei și care depășesc sfera obligațiilor stabilite în sarcina sa prin hotărârea atacată. În susținerea soluției au fost reținute următoarele argumente:

-obligațiile stabilite în sarcina unității școlare și, respectiv, inspectoratului școlar, deși distincte, sunt interdependente, plata drepturilor salariale neputându-se realiza de către unitate în lipsa avizării statelor de personal;

- aplicarea raționamentului din prima opinie ar conduce la concluzia că inspectoratul școlar nu ar putea formula apărări de fond în ipoteza în care apelul este exercitat exclusiv de către unitatea școlară.

Practica judiciară majoritară este în sensul ultimei opinii.

Cu majoritate, participanții au agreeat cea de-a doua opinie, apreciind că în situația analizată sunt incidente dispozițiile art. 477 alin. (1) C.proc.civ. privind extinderea efectelor apelului.

VI. Probleme reportate de la întâlnirile anterioare

Titlul problemei de drept: Conceptul de “venituri de natură profesională” (Tribunalul Bihor)

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 6 alin. (1) pct. I lit. d) și e) din Legea nr. 263/2010

Cuvinte-cheie: venit de natură profesională

Problema ce se impune a fi soluționată este dacă persoana aflată în gradul II de invaliditate, beneficiară a pensiei de asigurări sociale, ce obține venituri din convenții civile, realizând o activitate profesională, se încadrează în categoria persoanelor prevăzute de art. 6 alin. (1) pct. I lit. d) din Legea nr. 263/2010, respectiv a celor care „realizează venituri de natură profesională, altele decât cele salariale din drepturi de autor și drepturi conexe definite potrivit art. 7 alin. (1) pct. 131 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, contracte/convenții încheiate potrivit codului civil” sau în cazul prevăzut de art. 6 alin. (1) pct. IV lit. e) din lege, respectiv a „altor persoane care realizează venituri din activități profesionale”.

Dispozițiile art. 6 pct. IV lit. e) din Legea nr. 263/2010 sunt diferite de cele de la pct. I lit. d) din lege prin faptul că impun un anumit plafon al veniturilor realizate din activitatea profesională pentru a transforma persoana în asigurată obligatoriu prin efectul legii, cu consecința posibilității aplicării sancțiunilor de la art. 114 și art. 179 din Legea nr. 263/2010. Astfel, acest text impune ca persoana să fi realizat în mod exclusiv un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin de 4 ori câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat.

a) Într-o primă opinie s-a considerat că ambele texte fac referire la realizarea unor venituri din activități de natură profesională, însă art. 6 pct. I lit. d) din Legea nr. 263/2010 tratează aceste activități în contextul specific al drepturilor de autor și al drepturilor conexe, teza finală a articolului făcând trimitere la realizarea acestui tip de venituri din convenții civile, fără însă a putea să fie desprinsă de întreg, în timp ce art. 6 pct. IV lit. e) este o normă generală, de aplicare în toate situațiile în care persoana realizează venituri din activități profesionale, fără a distinge în acest caz ce fel de activități profesionale sau în baza căror contracte s-au prestat aceste activități. Astfel, în timp ce art. 6 pct. I lit. d) este o normă specială, aplicabilă doar în cazul drepturilor

de autor și al drepturilor conexe acestora, art. 6 pct. IV lit. e) este o normă generală, aplicabilă în cazul tuturor celorlalte contracte, în baza cărora se prestează activități profesionale, altele decât cele reglementate expres de lege.

b) Într-o altă opinie, s-a arătat că art. 6 pct. I lit. d) Legea nr. 263/2010 nu este aplicabil doar în cazul persoanelor care realizează venituri de natură profesională din drepturi de autor și drepturi conexe acestora, ci și persoanelor care realizează venituri de natură profesională, din contracte/ convenții încheiate potrivit Codului civil, indiferent de natura acestora.

Opinia formatorului INM

Îmbrățișăm primul punct de vedere, deoarece este de presupus că legiuitorul a înțeles să facă o anume distincție între cele două categorii de venituri. Deși exprimarea legiuitorului este deficitară, se poate înțelege caracterul de drept comun al reglementării privind veniturile obținute din activități profesionale, avute în vedere la lit. e), distinct de caracterul special, derogatoriu, al normelor privind veniturile obținute în contextul specific al drepturilor de autor și al drepturilor conexe, cuprinse la lit. d).

Într-adevăr, pentru a înțelege intenția legiuitorului Legii 263/2010 vom avea în vedere legislația în vigoare la momentul respectiv. Pe de o parte nu intrase încă în vigoare noul Cod civil – Legea nr. 287/2009, pe de altă parte era încă în vigoare vechiul Cod fiscal - Legea nr. 571/2003. Anterior actualului Cod civil, contractele în temeiul cărora se puteau dobândi venituri profesionale erau reglementate unele prin Codul civil și altele printr-o varietate de legi speciale.

Art. 6 pct. I lit. d) din Legea nr. 263/2010 privește “persoanele care realizează venituri de natură profesională, altele decât cele salariale, din drepturi de autor și drepturi conexe definite potrivit art. 7 alin. (1) pct. 131 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, precum și din contracte/convenții încheiate potrivit Codului civil”. Cu alte cuvinte, pot fi incluse aici două categorii de venituri:

- Cele dobândite în temeiul unui contract de cesiune de drepturi de autor și drepturi conexe;
- Cele dobândite în temeiul unui contract/convenție civilă, potrivit Codului civil (anterior).

Aceste două categorii de venituri nu epuizează însă veniturile profesionale nesalariale care puteau fi dobândite la data respectivă. Spre deosebire de situația actuală, existau și alte temeiuri în care se puteau dobândi venituri nesalariale din activități profesionale decât contractele de cesiune de drepturi de autori sau convențiile încheiate în temeiul Codului civil. Ele erau calificate, după caz, drept contracte civile/contracte de prestări servicii/contracte de colaborare sau contracte comerciale.

Astfel, cu titlu de exemplu, pot fi menționate contractele civile și cele de colaborare încheiate în temeiul prevederilor art. 38 alin. (6) din Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaților și al senatorilor⁷, respectiv art. 18 din Legea nr. 53/1991 privind indemnizațiile și celelalte drepturi ale senatorilor și deputaților, precum și salarizarea personalului din aparatul Parlamentului României⁸, art. 21 din Legea nr. 230/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari⁹, Legea nr. 509/2002 privind agenții comerciale permanente¹⁰, Legea nr. 178/1934 pentru reglementarea contractului de consignație¹¹ ș.a.m.d. Codul comercial reglementa, la rândul său, o serie de contracte în temeiul cărora se puteau dobândi venituri profesionale. Toate veniturile dobândite în temeiul acestor legi speciale (dintre care am enumerat numai câteva) intrau în sfera de aplicare a art. 6 pct. IV lit. e).

⁷ În varianta aplicabilă până în 10.07.2013: “Angajarea personalului birourilor parlamentare ale deputaților și senatorilor se face prin încheierea unui contract de muncă pe durată determinată sau a unui contract civil”.

⁸ Abrogată prin Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice.

⁹ “La adunarea generală de constituire a asociației de proprietari, proprietarii vor alege dintre cei prezenți un comitet executiv, format din președintele asociației de proprietari și un cenzor sau o comisie de cenzori, și vor hotărî numărul membrilor acestora și durata mandatelor lor. Dacă dintre membrii asociației de proprietari nu se poate alege un cenzor sau comisia de cenzori, atunci adunarea generală a proprietarilor membri ai asociației de proprietari va mandata comitetul executiv pentru angajarea unui cenzor din afara asociației de proprietari, persoană fizică ori juridică de specialitate, pe bază de contract sau convenție de prestări de servicii”.

¹⁰ Abrogată în urma intrării în vigoare a Codului civil.

¹¹ Abrogată în urma intrării în vigoare a Codului civil

Pe de altă parte, Legea nr. 263/2010 a fost elaborată cu luarea în vigoare a dispozițiilor Codului fiscal anterior (Legea nr. 571/2003). Iată spre exemplu conținutul art. 52 alin. (1), în forma în vigoare la data adoptării Legii nr. 263/2010:

“Plătitorii următoarelor venituri au obligația de a calcula, de a reține și de a vira impozit prin reținere la sursă, reprezentând plăți anticipate, din veniturile plătite:

- a) venituri din drepturi de proprietate intelectuală;
- b) venituri din vânzarea bunurilor în regim de consignație;
- c) venituri din activități desfășurate în baza contractelor de agent, comision sau mandat comercial;
- d) venituri din activități desfășurate în baza contractelor/convențiilor civile încheiate potrivit Codului civil;
- e) venituri din activitatea de expertiză contabilă și tehnică, judiciară și extrajudiciară”.

Raportat la enumerarea de mai sus, veniturile de la lit. a) și d) intrau în categoria celor la care se referea art. 6 pct. I lit. d) din Legea pensiilor nr. 263/2010, iar veniturile de la lit. b), c) și e) intrau în categoria celor la care se referea art. 6 pct. IV lit. e)¹¹.

Din analiza ansamblului legislativ evocat rezultă că veniturile care nu au fost dobândite nici în baza unui contract de cesiune de drepturi de autor, nici în baza unui contract/convenție civilă încheiată în temeiul Codului civil ar constitui „venituri din activități profesionale”, intrând, în viziunea legiuitorului Legii nr. 263/2010, în înțelesul art. 6 pct. IV lit. e). Dar, după intrarea în vigoare a noului Cod civil au fost abrogate practic toate legile speciale pe care le-a avut în vedere legiuitorul Legii nr. 263/2010, ceea ce a îngustat până la dispariție sfera de aplicare a acestuia.

Problema a fost raportată de la Întâlnirea președinților secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ale curților de apel, desfășurată la București, în perioada 7-8 noiembrie 2016, având în vedere existența pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție a unei sesizări în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în această materie.

Notă: Prin decizia nr. 36 din 15 mai 2017, pronunțată în dosarul nr. 3508/1/2016, Înalta Curte de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 114 alin. (1) lit. b) raportat la dispozițiile art. 6 alin. (1) pct. I lit. d) și art. 6 alin. (1) pct. IV lit. e) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, sintagma „venituri de natură profesională, altele decât cele salariale, (...) din contracte/convenții încheiate potrivit Codului civil” prevăzută de art. 6 alin. (1) pct. I lit. d) din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, are în vedere venituri obținute din activități profesionale exercitate în mod dependent în baza unor contracte sau convenții întemeiate pe dispozițiile Codului civil cu respectarea principiilor ce guvernează aplicarea în timp a legii civile, iar sintagma „venituri din activități profesionale” prevăzută de art. 6 alin. (1) pct. IV lit. e) din același act normativ are în vedere veniturile obținute din activități profesionale exercitate independent, conform criteriilor prevăzute în art. 7 alin. (1) pct. 4 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada 1 ianuarie 2011 - 31 decembrie 2015 și art. 7 pct. 3 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, începând cu 1 ianuarie 2016.

Întocmit:

Prof.univ.dr.Raluca Dimitriu, formator INM

Nadia-Simona Țăran, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, INM